

Bereesjiet - In een begin 5778.

Genesis 1 : 1 - 6 : 9.

Jesaja 42 :5 - 43 :11 en Opb. 22 : 6 - 21.

Is Sjabbat werkelijk een rustdag?

Als je naar parasja Beresjiet kijkt springen er veel onderwerpen in het oog.

Je kunt naar de theologische betekenis van het Scheppingsverhaal kijken. Of je kan kijken naar de eerste moord in de bijbel. Of je kunt je aandacht richten op de 'zonde' van Adam en Eva en hun verbanning uit de Tuin van Eden.

Maar als we ons richten op de vooral bijbelse dus tevens joodse ideeën die bij lezing naar voren komen, dan is het wel het idee van de Sjabbat, die door de Ene onze G'd als opdracht gegeven is aan Zijn volk, dus ook een opdracht aan ons, wij die weten geënt te zijn op de edele olijf.

Het is de Sjabbat, een idee dat in de wereld is gebracht door de Joden. In de antieke Oudheid vinden we geen sporen van een wekelijkse rustdag bij andere culturen. (De Babylonische kalender heeft wel speciale dagen waarop de tempeldienaren niet functioneren, maar het lijkt dat 'rustdagen' slechts een keer per maand voorkwamen.) De gedachte van Sjabbat wordt extra uniek doordat het een geheel niet-natuurlijke tijdsspanne bepaalt. Alle andere vormen van gedenken van het verstrijken van tijd worden door de natuur bepaald - een dag is de tijd die de aarde nodig heeft om om zijn as te draaien. Een maand heeft de maan nodig om eenmaal om de aarde te draaien. En een jaar is de tijd die de aarde gebruikt om een keer om de zon te draaien. Voor zeven dagen is er geen natuurlijk verband, het is een bedenksel van de mens of van G'd. (*Napoleon hervormde de kalender en stelde een week van tien dagen in. Het bleek, dat mens noch dier hier tegen bestand was. De paarden vielen dood voor de wagens. Althans, dat vertelde mijn vader, die onderwijzer was met belangstelling voor geschiedenis.* Nico Vissel). Het is daarom de moeite waard te bezien wat volgens onze overlevering bijzonder is aan deze dag.

Wij verbinden de Sjabbat met de gedachte van rust, maar in de Tora wordt dat nergens zo gezegd. Het woord מנוחה - rust, komt een aantal malen voor in de Tora, maar nergens met betrekking tot de Sjabbat. Wat staat er dan? De Sjabbat wordt opgevoerd aan het einde van het eerste Scheppingsverhaal, in parasja Beresjiet, dat we voordragen als onderdeel van de kiddoesj op vrijdagavond.

“Zo werden de hemel en de aarde in al hun rijkdom voltooid.

Op de zevende dag had G'd zijn werk voltooid (ויכל), op die dag staakte Hij (lett. ging zitten) (ישבת) het werk dat Hij gedaan had.

G'd zegende (ויברך) de zevende dag en verklaarde die heilig (ויקדש), want op die dag onthield Hij (שבת) = sjabbat, zich van heel zijn scheppingswerk.” (Gen. 2:2-3).

Dit is mijn eigen vertaling. Ik heb ervoor gekozen om bepaalde onderdelen van de zinnen te benadrukken, maar het is wel een getrouwe vertaling.

Dit gedeelte begint met te zeggen dat hemel en aarde voltooid waren (naar het lijkt binnen de eerste zes dagen). Maar daarna vertelt het wat G'd vervolgens deed. En het stelt duidelijk dat de voltooiingsdaad plaatsvond op de zevende dag. Bovendien, wat we gewoonlijk zien als beëindiging van het werk behoort niet te worden gezien als een passief niets doen, maar als een actief, staken van het werk. In modern Hebreeuws betekent het werkwoord לישבות, waarvan Sjabbat is afgeleid, het staken (van werk). G'd's keuze niet verder te scheppen, was niet omdat Hij moe was, maar Hij handelde actief en deed vervolgens nog twee dingen: zegenen en heiligen. Dus G'd deed een heleboel op de zevende dag.

Hij voltooide het scheppingswerk:

- Hij staakte
- Hij zegende
- Hij heiligde.

In deze passage wordt ons getoond, dat de essentie van Sjabbat niet is het rusten, maar de overgang naar een andere activiteit: het actief weerstaan van de drang tot scheppen, de wereld om ons heen te vormen.

Als we naar andere canonieke teksten over de Sjabbat kijken, zien we dat dit thema wordt herhaald. Onze aandacht voor de Sjabbat wordt gevraagd in verband met de schepping, maar de kiddoesj voor erev Sjabbat legt geen verband met de schepping, maar met een geheel andere gebeurtenis in de geschiedenis. De kiddoesj op de vrijdagavond noemt de Sjabbat: מצרים ליציאתנו, herinnering aan de Uittocht uit Egypte. Waarom? Wat heeft de Sjabbat van doen met de Uittocht uit Egypte? Net zoals onze Uittocht uit Egypte het belangrijkste voorbeeld van vrijheid van de dwang van lichamelijke arbeid is, zo is de Sjabbat heden ten dage ons symbool van de vrijheid van de materiële wereld van creëren en maken, en van het vormen van de wereld naar onze fysieke behoeften.

In een passage in de kiddoesj voor Sjabbat, die genomen is uit het boek Sjemot [Exodus], wordt de Sjabbat een overeenkomst tussen G'd en het volk van Israël genoemd. En we horen dat dit is omdat G'd וינפש שב - zich onthield en 'Zijn ziel herstelde'. Het woord *wajinafasj* (וינפש) wordt vaak onjuist vertaald met 'rusten'. Maar het staat in werkelijkheid in verband met het Hebreeuwse woord voor ziel.

G'd herstelt Zijn ziel - niet door rust, maar door zich opnieuw te verbinden met een wereld waar het niet over *doen* gaat.

De symbolen van Sjabbat helpen ons die dag te begrijpen als een actieve deelname aan de wereld - het wekelijks ritueel begint en eindigt met het ontsteken van kaarsen - een symbool voor licht, vrijheid, goedheid. De Sjabbat gaat niet over rust, maar over activiteit, het gaat over het brengen van licht naar de wereld door de macht die de fysieke wereld over ons heeft te weerstaan, door het vermogen onze ziel te herstellen.

De Hebreeuwse dichteres Zelda schrijft: in haar gedicht '*Het aansteken van de kaarsen*'

'Overall in de wereld kaarsen aansteken – dat is Sjabbat.'

Zoals Abraham Joshua Herschel het formuleert in zijn boek over de Sjabbat, is de Sjabbat er "om ons af te wenden van de resultaten van schepping in de richting van het mysterie van de schepping, van de wereld van schepping naar de schepping van de wereld."

(A.J. Heschel, *The Sabbath: Its Meaning for Modern Man*, 1951)

Mogen wij allen de weg vinden om van deze Sjabbat een dag van handelen te maken, van het brengen van het licht naar de wereld en van het brengen van een beetje meer vrijheid voor alle mensen.

Met enige bewerking: Bron; Levisson Instituut.
Rabbijn Haim Sjalom. Manchester, Engeland.

Shabbat Shalom. *Rinze*.